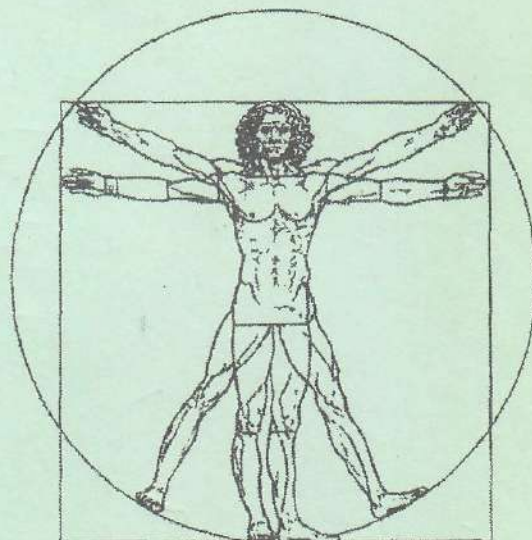

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Бєлгородський державний університет
Південно-Західний університет "Неофіт Рилські", м. Благоевград (Болгарія)
Чиказький університет, департамент медицини м. Чикаго (США)

МАТЕРІАЛИ

**V Міжнародної науково-практичної конференції
“АНТРОПОЛОГІЧНІ ВИМІРИ НАУКИ Й
ОСВІТИ: ДОСЯГНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ”**

20-21 вересня 2012 року

Асрян Л.Л. КОНЦЕПЦІЯ МУЗИЧНОГО НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ М. ЛЕОНТОВИЧА: АНТРОПОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	69
Бикова Т.В. БІНАРНІСТЬ АГРЕСІЇ У КОНТЕКСТІ АНТРОПОЛОГІЧНИХ ОРІЄНТИРІВ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....	71
Кветков М.М. ПОЛІЕТНІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ФЕНОМЕН МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ.....	73
Кондрашова Я.А. ОСОБЕННОСТИ КОММУНИКАТИВНОГО ПРОСТРАНСТВА ПОЛИТИКИ В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ ВЛИЯНИЯ СМИ НА ОБЩЕСТВЕННОЕ МНЕНИЕ.....	75
Левчук В.В. АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА: ОСВІТНІЙ АСПЕКТ.....	78
Приходько Г.В. СОЦІОКУЛЬТУРНА ПРИРОДА СТЕРЕОТИПІВ ДИТИНСТВА: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ.....	80
Листін Е.М. ВОКАЛЬНОЕ ОБУЧЕНИЕ И ВОСПИТАНИЕ В СВЕТЕ НАУЧНО ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ПРОГРЕССА.....	82
Мержева Л.Ф. ФЕНОМЕН ДИРИГЕНТСЬКО-ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В КОНТЕКСТІ АНТРОПОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ.....	83
Пушкарюк С.Т. ІСТОРИЧНІ ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІСТЬ РОЗВИТКУ ХОРОВОГО ВИКОНАВСТВА НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНІ.....	85
Пешев О.О. АНТРОПОЦЕНТРИЧНИЙ ХАРАКТЕР ІНТЕГРАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....	87
Руденко І.В. ХУДОЖНЬО-ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ НА ПРОБУДЖЕННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ.....	89
Семікін М.О. ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕТНОПЕДАГОГІЧНОГО ЗНАННЯ У СУЧАСНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ.....	91
Чиркова С.В. КУЛЬТУРНІ СМИСЛИ СТАНОВЛЕННЯ ПОНЯТТЯ „УВАГА ОСОБИСТОСТІ”.....	93

– етнокультурна, етнофілософська, етнопедagogічна освіта зосереджена частково у нормативному руслі професійно орієнтованих дисциплін і частково в циклі варіативних дисциплін (за вибором ВНЗ і за вільним вибором студентів);

– зміст дисципліни „етнопедagogіка”, зазначений у ОПП, діалектично пов’язаний зі змістом здатностей випускника вирішувати соціальні проблеми, визначені ОКХ (Додаток Б).

Слід зазначити також, що в галузевих стандартах, які визначають вимоги до етнопедagogіки, відсутні позиції як щодо етнометодології – способу інтерпретації тих чи інших явищ освітньої дійсності за умов узгодження з традиційно-етнічними типами комунікації, – так і щодо етноантропології – екзистенційно-буттєвого аналізу цих виявів, який виводить на вивчення світоглядно-ціннісних настанов *Homo educandus* [3, 120].

Оскільки „етнопедagogіка” вивчається, в основному, у циклі варіативної освіти, то вона, без перебільшення, спроможна, з одного боку, конструктивно сприяти етнокультурній, полікультурній освіті, з другого боку – залучати регіональний, з високим рівнем „насиченості ментальністю та емоційністю”, освітній компонент. У цьому контексті трансляція етнопедagogічного знання мусить починатися з так званого „вхідного контролю”, тобто вивчення регіональної ситуації щодо обізнаності студентів, загалом населення із зазначеного питання.

Наступним моментом, на який слід звернути увагу при викладанні етнопедagogіки, полягає в тому, що етнонаціональне не є надособовою реальністю, а персоналістично є важливим комунікативним проявом особистості, головне місце в якому належить світоглядно-культурній неповторності. З цього положення випливає настанова для етнопедagogічної освіти – аналізувати та враховувати в освіті слід не порівняння матеріально-побутових форм життя людей, а світоглядно-екзистенційні універсали.

Таким чином, створюючи цілісний процес етнопедagogізації освіти на основі детермінант людиномірності, пропонуємо формувати культурно-освітній простір майбутнього педагога, як процес зростання від рідної культури до засвоєння культурних відмінностей та спільних рис культури найближчих суб’єктів освітнього середовища та збагачення свого досвіду спілкування й життєдіяльності стратегіями життєтворчості репрезентантами найрізноманітніших культур. Причому глибоке знання рідної (етнічної) культури постає своєрідним „кодом” для опанування методології діалогу інших культур.

Література

1. Галузевий стандарт вищої освіти. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра за спеціальністю 6.010100 – „Соціальний педагог”. Напряму підготовки 0101 Педагогічна освіта. – К.: Міністерство освіти і науки України, 2004. – 18 с.

2. Галузевий стандарт вищої освіти. Освітньо-професійна програма бакалавра за спеціальністю 6.010100 – „Соціальний педагог”. Напряму

підготовки 0101 Педагогічна освіта. – К.: Міністерство освіти і науки України, 2004. – 15 с.

3. Троїцька Т.С. Етнометодологічний підхід в освіті як збереження філософської-світоглядної матриці народу у світовому культурному просторі // *Культура народів Причорномор’я*. – Симферополь, 2007. – №111. – С. 118–121.

КУЛЬТУРНІ СМИСЛИ СТАНОВЛЕННЯ ПОНЯТТЯ „УВАГА ОСОБИСТОСТІ”

Чиркова С.В.

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Надзвичайна динаміка охоплює усі сфери сучасного життя (повсякденну, освітню, культурну) як окремої людини, так і суспільства в цілому. Процеси, що відбуваються на цивілізаційному рівні, нівелюють специфічні явища і диктують запит щодо модернізації освітнього простору. Перед українською освітою стоїть важлива наукова проблема, що полягає в необхідності визначити умови й чинники формування і розвитку особистості людини та вирішити питання цивілізаційних і культурних викликів сьогодення. Державні освітні документи (Закон України „Про освіту”, державна програма „Вчитель XXI століття”, „Концепція художньо-естетичного виховання”) містять певні орієнтири для їх подолання та спрямовують увагу на розширення можливостей безпосередньої взаємодії з учнями на інформаційному, полікультурному, міжособистісному рівнях, що дає основу для впровадження в сучасну освіту новітніх перспектив у навчанні і розвитку гармонійної особистості, здатної до самовиявлення.

Особистість людини була і є науковим інтересом філософів, мислителів, педагогів, психологів, соціологів як минулого так і сучасності. Кожна культурно-історична епоха по-своєму розглядає людину та її місце у світі. Користуючись даними сучасної філософської довідникової літератури (В. Соловйов, 1997р.) розглянемо ключові аспекти виникнення поняття „особистість”.

Світогляд античності був космогонічним, тобто людина уявлялася частиною світу (космосу), ланкою загальної гармонії. Світогляд Середньовіччя був теоцентричним, вважалося, що в центрі світу і над світом знаходиться Бог (теос). Людина тут – раб Божий. Культура Середньовіччя передусім є культом, а людина – служителем цього культу. Гуманісти Відродження вперше в історії західної культури проголошують антропоцентризм (антропос – людина), ставлять у центр світу особистість, яка об’єднує у собі чуттєве, інтелектуальне і творче начало. Новим етапом у самопізнанні людства є епоха Просвітництва, де особистість постає як втілення творчої спрямованості людини, а культура – це

звільнення людини через творчість. Представники романтичного напрямку в філософії XIX ст. (Йоган Фіхте, Фрідріх Шеллінг, Фрідріх Шлегель та ін.) проголошують культ особистості, яка розуміється як рідкісна та виняткова істота, яка має творчу інтуїцію. Трагічним гуманізмом, відчуттям болі людської особистості, самотності людини в світі просякнуті ідеї філософів екзистенціалістів Ф. Кафки, Л. Шестова, М.О. Бердяєва, Ж.-П. Сартра, А. Камю.

Визначне місце феномен особистості набуває у дослідженнях західноєвропейських науковців (З. Фрейда, К. Юнга, А. Адлера, К. Хорні, Е. Фромма, А. Маслоу), вітчизняних психологів і педагогів (В. Мясіщева, С. Рубінштейна, А. Леонтьєва, Г. Челпанова, В. Сухомлинського, А. Макаренка), а також у науковій творчості сучасних педагогів-новаторів (М. Манойлової, Л. Масол, Н.Сегеди, Г. Падалки, О. Щолокової та інших).

У сучасних наукових дослідженнях і суспільній свідомості категорія особистості посідає одне з центральних місць. Особистість є складним цілісним утворенням, завдяки якому постають можливості для цілісного підходу, системного аналізу та синтезу психологічних функцій, процесів, станів, властивостей людини.

Особливого місця у структурі особистості набуває феномен уваги, дослідження якого є для нас науковим інтересом. Історія дослідження феномену уваги та його окремих якостей описана у наукових працях Н.Ф. Добриніна, Є.А. Мілеряна, С.А. Лукомської, Є.М. Самушенка, С. Максименко, П. Гончарука та інших. Вплив засобів і рівнів розвитку уваги на якість сприйняття, пам'яті, мислення досліджували Б.Г. Ананьєв, С.П. Бочарова, Н.Ф. Добринін, І.В. Страхов. Вивченням зв'язку окремих якостей уваги з процесом навчання та навчальною творчістю займалися Б.А. Бодров, Ф.Н. Гоноволін, Н.В. Лаврова, І.М. Коренева та ін..

Феномен уваги та її виховання в процесі життєдіяльності людини є важливою складовою у визначенні структури особистості.

На думку В. Вундта увага є форма психічної, зокрема пізнавальної активності людини, що проявляється в її спрямованості та зосередженні на певних об'єктах при одночасному відволіканні від інших.

Державна програма „Освіта XXI століття” дає визначення уваги як процесу зосередження діяльності у чітко визначений проміжок часу на будь-якому об'єкті (предметі, події, образі, міркуванні).

У збірці наукових статей „Психологія уваги” (Ю. Гіппенрейтер, 2005р.) знаходимо думку, що в момент сильного зосередження уваги будь-яке, навіть сильне подразнення не може відволікти людину від споглядання об'єкту, на який направлена її увага.

Увага є родовим поняттям таких якостей особистості, як уважність і спостережливість, і якщо ці якості набувають статусу властивості особистості, це перебудовує структуру і зміст психічних процесів людини, надає їй можливість само виявитися у навчанні, діяльності, творчості.

Отже, перед сучасними педагогічними та психологічними науками стоїть складне завдання – виховати довершену особистість, готову до самовиявлення на терені безперервних цивілізаційних змін, соціальних перевтілень,

культурного та індустріального прогресу. Головну роль у процесах формування і розвитку особистості відіграють виховання, навчання, освіта. Феномен уваги посідає чільне місце та має важливе значення у структурі особистості та формує риси характеру людини (зосередженість, уважність, спостережливість). Увага є важливим компонентом гармонійного, всебічного розвитку особистості.

МЕТОДИЧНИЙ РЕСУРС ДЛЯ РОЗВИТКУ ЧУТТЕВОЇ СФЕРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА ЕТАПІ ЯКІСНИХ ЗМІН У РОЗУМІННІ ІДЕЙ СЕНСОРНОГО ВИХОВАННЯ (1943 – 1984 РР.)

Чорна В.В.

*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана
Хмельницького*

На означеному етапі чітко постала проблема наукового обґрунтування модернізації освіти у післявоєнні часи, що зумовило створення Академії педагогічних наук РСФСР (Постанова Ради Народних Комісарів СРСР від 6 жовтня 1943 року) і заснування в лютому 1944 року Інституту теорії та історії педагогіки – її структурного підрозділу, – наукові співробітники якого в 50-х роках XX ст. розпочали психолого-педагогічне дослідження розвитку сприймання дітей раннього і дошкільного віку. У цей же період спостерігається трансформація змісту сенсорного виховання молодших школярів у зв'язку із початком функціонування в Україні нового типу навчального закладу – восьмирічної школи – та введенням у 1954–55 н. р. нових навчальних програм для всіх класів загальноосвітньої школи. Заслугує на увагу і той факт, що було ухвалено закон „Про зміцнення зв'язку школи з життям і подальший розвиток системи народної освіти в Українській РСР” (від 17 квітня 1959 р.), „Положення про восьмирічну школу” (затверджено постановою Ради Міністрів РСФСР від 29 грудня 1959 року № 2027), за яким передбачалося збільшення терміну загальної освіти, внесення змін до навчальних планів та програм для середньої загальноосвітньої школи, отже, і до програм для 1–4 класів, активно розроблялась теорія розвивального навчання, у контексті якої здійснювалась модернізація змісту початкової освіти, змінювався термін функціонування школи I ступеня.

В аналізований період, в сенсорному вихованні молодших школярів перевага надавалась удосконаленню в них зорової, слухової та дотикової перцепції. При цьому чітко простежувалися дві змістові лінії розвитку перцептивної сфери особистості: формування сенсорних еталонних уявлень про зовнішні властивості предметів; опанування певних способів обстеження об'єктів сприймання. Утворення в учнів сенсорних еталонів передбачалося як послідовне засвоєння їхніх внутрішньоосистемних відношень класифікаційного типу (ахроматичні – хроматичні, основні – похідні, контрастні кольори;